

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A nemzeti értéket, az 572 hősi halott törzslapját tartalmazó mezőberényi hősök emlékalbumát 1928. június 24-én mutatta be Piltz Mihály főjegyző. A díszes aranyozott bőrkötés Kner Erzsébet, a neves könyvkötő, a gyomai nyomdaalapító, Kner Izidor és Netter Kornélia ötödik gyermeke. Az emlékalbumot egészen 2014. március 24-én – az önkormányzat határozata értelmében – ünnepélyes keretek között adták megőrzésre az OPSKK Könyvtárának.

A Mezőberényben megjelenő *Alföldi Függetlenség* című független politikai hetilap 1928. július 1-én megjelent száma részletesen beszámol a hősök szobra ünnepélyes leleplezéséről. Erre 1928. június 24-én került sor, a rendezvény díszvendége József főherceg volt. Az újság az esemény kapcsán ír a mezőberényi hősök emlékalbumáról is.

Idézet az *Alföldi Függetlenség* 1928. július 1-én megjelent számából:

Piltz Mihály főjegyző bemutatta a Hősi Halottaink Emlékalbumát. Ezen album magában foglalja az 572 hősi halott törzslapját a személyi és harctéri adatokkal. A vaskos nagy Emlékalbumot Kner Erzsébet iparművésznő kötötte be. A kiforrott művészi tehetség remekműve rendkívül megnyerte a kir. herceg tetszését, melynek első lapjára saját kezűleg a következőket írta be

„A kik a hazáért elestek, örökké élnek a hálás utódok szívében! Legyen ez a könyv a mezőberényiek büszkesége, úgy mint ők a háboru szörnyűségei közepette mindenkoron szerető hadvezérük büszkesége, szemefénye voltak. Dicsőség legyen nevükön és Isten áldása a Mezőberényieknek.

Mezőberény 1928. VI. 24

József fh. s.k.

A második oldalon a 4-esek volt parancsnoka ezt írta be:

„Jártunk Galiciában, 1915. a Kárpátokban, a karynthiai Alpeseken, a Doberdón, a Monte San Michelen, San Martinó del Carson, Wolhyniában, M.S. Gabriellén, győzedelmes fényes offenzíva a Piavé felé, harcoltunk a Monte Tombán, Montenegróban, Szerbiában, megrohantuk a Lovcsent, harcoltunk Romániában, Oroszországban, Albániában, Szyriában, 4-es honvédek Jeruzsálemben is vannak eltemetve. Ezen az utakon harcoltak, vérezték a Mezőberényiek is dicsőséges, hős, vitéz katonáim, bajtársaim.” Szeretettel gondol rátok: szentkereszt helyi Kratochwill Károly altábornagy a világháborúban 3 és fél évig a nagyváradi 4-es honvéd gyalogezred volt parancsnoka.

A harmadik oldalon:

„A cs. és kir. 101 gyalogezred hős katonái a négy esztendőn át dúló vérzivatarban az összes harctereken a hazafiasság és zászlajuk alatt tanúsított önfeláldozás legszebb tanujelét adták. A Kárpátok, Galícia, Doberdó, a Hét község fensíkja, Bukovina, Szerbia, Montenegro és Albániában domboruló sírokból nyugszanak ők, kik mindenüket áldozták a Hazáért. Emléküket kegyelettel és soha el nem múló szeretettel ápolják az Isten kegyelméből életben maradt 101-esek.

Pánwitz Vilmos s.k.

*ny. ezredes a világháborúban a III/101 zászlóalj,
majd később a pótzászlóalj parancsnoka.*

Az emlékalbumba bejegyzést írt az akkori megyei főispán és alispán is, idézem az emlékalbumból:

A magyar nemzet legdrágább vetése, az elesett hősök vér és könnyáztatta sírjai – ebből fog kihajtani a boldog magyar jövő csodakalásza, ha az utódok méltók lesznek az elődeikhez. Isten áldása legyen a mezőberényi elesett hősök emlékén, özvegyeiken és árváikon.

Dr. Kovacsics Dezső
Békésvármegye főispánja

A megértés, a békesség s az erős magyar hazafias érzés szelleme lengje át ennek a községnek a különböző nyelven beszélő polgárait, ami ennek a virágzó községnek továbbfejlődésének s lakosai boldogulásának biztos alapja és előfeltétele.

dr. Daimel Sándor
Békésvármegye alispánja

A mezőberényi hősök emlékalbumba iparművészeti remek, készítője a hátsó borító belső oldalára írta a nevét, ez olvasható: *Kner Erzsébet Budapest*. Erről fotót mellékelek.

Kner Erzsébetről a Wikipédián (http://hu.wikipedia.org/wiki/Kner_Erzs%C3%A9bet) ezt olvashatjuk. Idézet:

Életpályája

A neves nyomdaalapító, Kner Izidor és Netter Kornélia ötödik gyermeke. Fiú testvéreivel ellentétben őt nem a könyves pályára szánták, ám a család életében a nyomdának, a könyveknek központi szerepe volt, mivel huzamosabb ideig ebben a közegben élt, így közel került a nyomdászathoz és könyvek világához. Az elemi a helyi zsidó iskolában végezte el. Az intézményben más felekezethez tartozó diákok is jártak és a színvonal is kiemelkedő volt. Kner Izidor a zsidó elemibe járatta minden gyermekét.

Tanulmányait a mezőtúri Felsőbb Leányiskolában folytatta. Itt németül és franciául tanult. Az iskola speciális képzéseket is nyújtott a diákjainak, mint a zongoratanulás, a kézimunka, a testnevelés keretein belül pedig táncot és korcsolyázást oktattak. A hatosztályos középiskola befejeztével úgy döntött, hogy szeretne leérettségizni, majd egyetemre járni. Budapesten iratkozott be a IV. kerületi Váci utcai leánygimnáziumba magántanulóként. Véglegesen 1919 decemberében szerezte meg az érettségi bizonyítványt.

A leányiskola elvégzését követően hosszabb ideig otthon tartózkodott a szülői házban. Ennek köszönhetően közelebb került a könyves szakmához. Bátyja, Kner Imre volt rá nagy hatással. Végérvényesen 1920 nyarán döntött a könyvkötészeti pálya mellett. Kner Izidor támogatva leánya terveit, de a maga szigorú módján ki is jelölte a tanulás kereteit. „...tudnod kell – mondotta Erzsébetnek –, hogy ez nehéz mesterség, nem könnyű megtanulni, de addig semmiféle művészkedést nem engedek meg, amíg nem fogsz tudni egy egyszerű vászonkötést tökéletesen megcsinálni.” Kner Erzsébet az atyai intencióknak megfelelően tanoncszerződést kötött a családi vállalattal és egy éven keresztül tanulta a könyvkötészet technikai részét.

Mestere Pintér István lett. Megtanulta a „rendes munka” követelményeit, a bőrkötés és a kézi aranyozás technikáját.

1922-ben beiratkozott Jaschik Álmos művészeti magániskolájába Budapesten. A tanulással párhuzamosan segédként dolgozott Cserna Júlia könyvkötészetében. A család, látva Erzsébet szakmai elkötelezettségét úgy döntött, hogy Lipcsébe küldik tanulni. 1923 tavaszán érkezett meg a német nyomdászat központjába, és az egyik legnevesebb német könyvművész, Hugo Steiner-Prag mesterosztályába került, ahol kötéseket és aranyozásokat terveztek. Ebben az időszakban még nagyobb hatással volt Kner Erzsébetre a jelen könyvművészete. Elsősorban a Bauhaus szellemiségét tükröző kötések. Erzsébet nem vált ugyan az irányzat követőjévé, de kihatott a későbbi munkásságára, mivel a hagyományos formákkal való szakítás élményét adta. Az akadémia tanműhelyében technikai ismereteit is kiszélesítette.

Munkássága

1924 őszén önálló műhelyet nyitott a család támogatásával Budapesten. A magyar könyvkötészet a vállalkozás megindításakor minden téren válságos helyzetben volt. A hagyományos módon dolgozó kézi kötésekben pedig – éppen a gépi kötésekkel folytatott árverseny miatt – már jóvátehetetlenül megbomlott a mesterség és művészet évszázadok alatt kialakult összhangja. A nagy példányszámmal dolgozó gépi kötések egyelőre még sem technológiai, sem formai téren nem találták meg ipar és művészet korábbi harmóniáját. Kner Erzsébet ebben a helyzetben bátyja, Kner Imretanácsait követte és úgy döntött, hogy nem az árak leszorításával, hanem az igazi minőséggel fog versenyezni. Mindezt a család segítségével sikeresen véghez is vitte.

Kner Erzsébet a mesterségbéli hagyományok felé fordulva kereste a technika és a forma új harmóniáját. A húszas években készült könyvkötései közel voltak a reneszánsz és barokk alkotásaihoz, de két-három év múlva megtalálta a maga egyéni stílusát. Kötései egyszerűbbek voltak. Vonalakkal, keretekkel, takarékosan használt ornamensekkel díszítette könyveit, s így elérte, hogy még jobban érvényesült az anyagok szépsége. Az Alkotmány utcai könyvkötészet működése elején megtalálta a maga közönségét, a bibliofil gyűjtők, a szép könyvek barátai szívesen dolgoztattak Kner Erzsébettel. A húszas évek végén már a legjobb fővárosi kézműves iparművészek között tartották számon. A harmincas években bővült a kis műhely jellege, Kner Erzsébet megpróbálkozott a gépi kötéssel is. A kézi kötésekénél változatlanul a hagyományos eljárásokat és anyagokat alkalmazta. A kisebb példányszámú bibliofil kiadások esetében használta a gépi technológiát.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A mezőberényi hősök emlékkönyve **történelmi jelentősége**, hogy 572 mezőberényi hősi halott törzslapját tartalmazza, személyi és harcéri adatokkal együtt. Abba az első bejegyzést József főherceg írta.

Az emlékkönyv **iparművészeti jelentősége**, hogy az Kner Erzsébet, a neves könyvkötő munkája.